

Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни

“Державна політика: аналіз та механізми впровадження”

Програма підготовки магістрів за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”

Автори:

- В.П.Садковий - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України
- С.М. Домбровська - доктор наук з державного управління, професор, начальник Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

ВСТУП

Актуальність вивчення курсу.

Аналіз державної політики розглядається як комплекс процедур, що стосуються вироблення рекомендацій (порад) органам влади щодо найкращого з-поміж можливих курсу дій – державну політику загалом та її окремі складники, а також питань оцінювання, моніторингу результатів і наслідків виконання державних рішень задля покращення показників суспільного розвитку. Рекомендації щодо “найкращого” вибору мають базуватися на суспільних цінностях, на суспільному й соціальному виборі, який зроблено в демократичному суспільстві. Важливою характеристикою аналізу політики є його *публічність* – залучення широких верств громадськості, експертів, науковців, недержавних організацій до дискусій, що передують ухваленню рішень.

Цілі курсу

- У процесі вивчення курсу передбачається досягти наступні цілі:
- ознайомити слухачів із сучасною методологією аналізу державної політики;
 - сформуванню вміння ідентифікувати й аналізувати підстави для державного втручання і проведення державної політики в різних сферах суспільного буття, визначати наслідки втручання з огляду на різні цілі політики.
 - доповнення та розширення знань з основних проблем державної політики, її аналізу та механізму впровадження;
 - дати базові знання щодо економічних аспектів аналізу державної політики;
 - формування вміння використовувати сучасні знання з аналізу державної політики в практичній діяльності

Результати навчання

- Після вивчення курсу слухачі повинні:
- розуміти сутність державної політики і володіти вмінням застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності;
 - володіти навичками аналізу процесу політики, знати особливості механізму впровадження державної політики;
 - демонструвати розуміння поточних проблем і перспектив розвитку держави та її політики, а також значення аналізу державної політики

Навчальна стратегія курсу

- Досягнення навчальних цілей здійснюється шляхом:
- *проведення очних занять* – лекції на очній сесії;
 - *самотійного навчання слухачів* на основі розробленого для курсу комплексу навчально-методичних матеріалів;
 - *виконання практичних завдань*, спрямованих на набуття знань і вмінь слухачів з предметної галузі, активізацію їх розумової діяльності;
 - *участі слухачів у семінарських заняттях* з метою розвитку критичного мислення, обговорення практично значущих проблем щодо специфіки діяльності сучасного керівника;
 - *проведення тестування*, яке здійснюється у інтерактивному режимі.

ПРОГРАМА КУРСУ

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1.1. Концептуальні засади вироблення державної (суспільної) політики
Тема 1.2. Середовище державної (суспільної) політики
Тема 1.3 Державна (суспільна) політика як процес: проблеми цілі, інструменти
Тема 1.4 Порядок денний: формулювання альтернатив та ухвалення рішень
Тема 1.5 Впровадження, оцінювання і моніторинг державної політики
Тема 1.6 Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники в творенні державної політики

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 2.1. Підгрунття державної (суспільної) політики: концепція ефективності і результативності. Підстави для державної політики.
Тема 2.2. Обмеження на державне втручання: неспроможність влади. Суспільний вибір

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Основи аналізу державної політики та механізми впровадження		
1	Тема 1: Аналіз державної політики України. Віокремлення чинників, що впливають на необхідність процесу аналіза	4
2	Тема 4: Ідентифікація проблеми та формулювання альтернатив в аналізі політики	2
3	Тема 6. Консультації (політичне середовище політики). Аналіз стейкхолдерів.	2
Усього годин за модулем 1		8
Змістовний модуль 2. Економічний аналіз державної політики та механізмів впровадження		
4	Тема 7. Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники у виробленні державної політики	4
5	Тема 8. Економічні аспекти аналізу політики; концепція ефективності	4
Усього годин за модулем 2		8

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Навчальні результати слухачів у межах курсу оцінюються на основі:

- поточного тестування;
- виконання практичних занять;
- підсумкового очного контролю.

Максимальна кількість балів за вивчення всього курсу – 100.

ВСТУП ДО КУРСУ

Мета:

- розкрити основні завдання, структуру курсу та його навчальну стратегію;
- сформулювати вміння використовувати засвоєний матеріал в процесі подальшого вивчення програми курсу.

Форма проведення: лекція-бесіда

Питання для обговорення:

- основні завдання, структура курсу та навчальна стратегія, форми і навальні методи
- навчальні ресурси з курсу та додаткові матеріали
- державна політика: процес, процедура та методики аналізу

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Мультимедійний навчальний посібник “Державна політика: аналіз та впровадження в Україні”.
2. Аналіз державної політики в Україні: навчальна дисципліна, сфера професійної діяльності, галузь прикладних досліджень. Збірка документів і матеріалів / Укл. О.І.Кілієвич, В.В.Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 210 с. (www.uapa-csar.org.ua/ua-2004-3.htm)
3. Янг Е., Куїнн Л. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: Практичний посібник для радників з державної політики у Центральній і Східній Європі / Пер. з англ. С.Соколик. Наук. ред. пер. О.Кілієвич. – К.: “К.І.С.”, 2003. – 130 с. (www.uapa-csar.org.ua/t-2003-2.htm)

Додаткові матеріали для вивчення:

1. Аналітичні записки з розробки напрямків державної політики. Укладачі В. Романов, О.Кілієвич. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 236 с.
2. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 243 с.
3. Вайс К.Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / Пер.з англ. Р.Ткачука та М.Корчинської; Наук. ред. пер. О.Кілієвич. – К.: Основи, 2000. – 671 с.
4. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики: концепції, практика / Пер. з англ. І.Дзюби, А.Олійника; Наук. ред. О.Кілієвич. – К.: Основи, 1998. – 654 с.
5. Вироблення державної політики. Аналітичні записки / Укл. О.І.Кілієвич, В.С.Романов. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2003. – 346 с. (www.uapa-csar.org.ua/ua-2003-6.htm)
6. Вироблення державної політики: рекомендації для України в контексті євроінтеграційного досвіду країн Балтії та Польщі. Зб. аналітичних звітів і записок учасників Програми урядового стажування/ Укл. О.І.Кілієвич, В.В.Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2006. – 388 с.
7. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р.Ткачук. - К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 871 с.
8. Вступ до аналізу державної політики: Навч. посіб. / В.Романов, О.Рудік, Т.Брус. - К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 238 с.
9. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики/ Пер. з англ. О.Рябова. – Львів: Кальварія. – 264 с.
10. Гогвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А.Олійник; Наук. ред. пер. В.Тертичка. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 396 с.
11. Дай Т. Основи державної політики / Пер. з англ. Г.Є.Краснокутського; Наук. ред. З.В.Балабаєва. – Одеса: АО БАХВА, 2005. – 468 с. Дан В. Державна політика: вступ до аналізу / Пер. з англ. Г.Є.Краснокутського; наук. ред. М.О.Баймуратов. – Одеса: АО БАХВА, 2005. – 504 с.
13. Економічна теорія і державна політика України в перехідній економіці. Навч. посібник. Кн. 1 /

- Ю.Бажал, А.Бауманіс та ін.; За заг. ред. І.Розпутенка та Б.Лессера.
– К.: Вид-во “К.І.С.”, 2004. – 202 с.
14. Економічний розвиток і державна політика / Ю.Бажал, О.Кілієвич та ін. Навч. посібник за заг. ред. Ю.Єханурова та І.Розпутенка.- К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 480 с.
 15. Збірник ситуативних прикладів у сфері державної політики і державного менеджменту / Пер. з англ. І.О.Іноземцевої, С.В.Соколик. – К., 2002. – 104 с.
 16. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. – 510 с. (www.uara-csar.org.ua/ua-2003-4.htm)
 17. Кілієвич О.І. Аналіз державної політики: мікроекономічні аспекти.- В кн.: Сучасна економічна теорія і державні фінанси/ Кілієвич О., Розпутенко І. та ін.- К.: Вид-во УАДУ, 1999. - 422 с. (Част.1, с.5-125)
 18. Колбеч Г.К. Політика: основні концепції в суспільних науках / Пер. з англ. О.Дем’янчука. – К.: Вид. Дім “КМ Академія”, 2004. – 127 с.
 19. Основи аналізу державної політики. Опорний конспект до навчальної дисципліни / Укл. В.Тертичка // www.uara-csar.org.ua/ua-2004-4.htm Оцінювання державних політики та програм: Посібн. для виклад. з осв.-проф. підгот. магістрів держ. упр. / Англєрид Т., Андерсен А., Артим І. та ін. – К.: Всеуито, 2003. – 151 с.
 21. Пал Л.А. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І.Дзюби. – К.: Основи, 1999. – 422с.
 22. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики/ Пер. з англ. – К.: Вид дім. “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 549с.
 23. Рекомендації щодо методології аналізу політики // Перспективні дослідження. – 1999. – № 9. – С. 36-64.
 24. Розенфельд Р. Лекції з державної політики. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2002. – 60 с. (www.uara-csar.org.ua/t-2002-3_ukr.htm)
 25. Розробка державної політики. Аналітичні записки / Укл. О.І.Кілієвич, В.С.Романов. - К.: Вид-во "К.І.С.", 2002. - 320 с. (www.uara-csar.org.ua/ua-2002-14.htm)
 26. Розробка державної політики. Аналітичні записки / Укл. О.І.Кілієвич. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 240 с.
 27. Тертичка В. Аналіз державної політики і політологія // Політичний менеджмент. – 2004. – № 6 (9). – С. 3-22. www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=34&c=596
 28. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 750 с.
 29. Тертичка В. Суспільна політика: чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні?// Політичний менеджмент. – 2007. – № 1 (22). – С. 10-23. <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=67&c=1527>
 30. New Approaches to Public Policy in Ukraine: Lessons Learned from New EU Member States. Executive Intern Program analytical reports and policy papers/ Eds. O.Kilievych, V.Tertychka. – Kyiv: “K.I.C.”, 2006. – 230p.
 32. Public Policy in Central and Eastern Europe: Theories, Methods, Practices / Ed. M.Potucek, L.T.LeLoup, G.Jenei, L.Varadi. – NISPAcee, 2003. – 340 p. Tertychka V. Implementation of Specialization “Public Policy Analysis” to the Ukrainian Training Programs for Public Servants: Opportunities and Barriers// http://www.nispa.sk/_portal/files/conferences/2006/papers/200604101828260

РОЗДІЛ 1. Основи аналізу державної політики та механізми впровадження

Мета:

- доповнити і розширити знання з основних проблем державної політики, її аналізу та механізму впровадження; ознайомити слухачів із сучасною методологією аналізу державної політики;
- сформуванню вмінь використовувати сучасні знання з аналізу державної політики в практичній діяльності

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Мультимедійний навчальний посібник “Державна політика: аналіз та впровадження в Україні”, розділ 1.
2. Аналіз державної політики в Україні: навчальна дисципліна, сфера професійної діяльності, галузь прикладних досліджень. Збірка документів і матеріалів / Укл. О.І.Кілієвич, В.В.Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 210 с. (www.uara-csar.org.ua/ua-2004-3.htm)
3. Янг Е., Куїнн Л. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: Практичний посібник для радників з державної політики у Центральній і Східній Європі / Пер. з англ. С.Соколик. Наук. ред. пер. О.Кілієвич. – К.: “К.І.С.”, 2003. – 130 с. (www.uara-csar.org.ua/t-2003-2.htm)
4. Основи аналізу державної політики. Опорний конспект до навчальної дисципліни / Укл. В.Тертичка // www.uara-csar.org.ua/ua-2004-4.htm

Додаткові матеріали для вивчення:

5. Аналітичні записки з розробки напрямків державної політики. Укладачі В. Романов, О.Кілієвич. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 236 с.
6. Аудит адміністративної діяльності: Теорія та практика / Пер з англ. В.Шульги. – К.: Основи, 2000. – 190 с.
7. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 243 с.
8. Вайс К.Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / Пер. з англ. Р.Ткачука та М.Корчинської; Наук. ред. пер. О.Кілієвич. – К.: Основи, 2000. – 671 с.
9. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики: концепції, практика / Пер. з англ. І.Дзюби, А. Олійника; Наук. ред. О. Кілієвич. – К.: Основи, 1998. – 654 с.
10. Вироблення державної політики. Аналітичні записки / Укл. О.І.Кілієвич, В.Є.Романов. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2003. – 346 с. (www.uara-csar.org.ua/ua-2003-6.htm)
11. Вироблення державної політики: рекомендації для України в контексті євроінтеграційного досвіду країн Балтії та Польщі. Зб. аналітичних звітів і записок учасників Програми урядового стажування/ Укл. О.І.Кілієвич, В.В.Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2006. – 388 с.
12. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р.Ткачук. - К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 871 с.
13. Вступ до аналізу державної політики: Навч. посіб. / В.Романов, О.Рудік, Т.Брус. - К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 238 с.
14. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики/ Пер. з англ. О.Рябова. – Львів: Кальварія. – 264 с.
15. Гогвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А.Олійник; Наук. ред. пер. В.Тертичка. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 396 с.
16. Дай Т. Основи державної політики / Пер. з англ. Г.Є.Краснокутського; Наук. ред. З.В.Балабаєва. – Одеса: АО БАХВА, 2005. – 468 с. Дан В. Державна політика: вступ до аналізу / Пер. з англ. Г.Є.Краснокутського; наук. ред. М.О.Баймуратов. – Одеса: АО БАХВА, 2005. – 504 с.
18. Збірник ситуативних прикладів у сфері державної політики і державного менеджменту / Пер. з англ. І.О.Іноземцевої, С.В.Соколик. – К., 2002. – 104 с.
20. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. – 510 с. (www.uara-csar.org.ua/ua-2003-4.htm) Колбеч Г.К. Політика: основні концепції в суспільних науках / Пер. з англ. О.Дем'янчука. – К.: Вид. Дім “КМ Академія”, 2004. – 127 с.
21. Оцінювання державних політики та програм: Посібн. для виклад. з осв.-проф. підгот.

- магістрів держ. упр. / Англерида Т., Андерсен А., Артим І. та ін. – К.: Всеуито, 2003. – 151 с.
22. Пал Л.А. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І.Дзюби. – К.: Основи, 1999. – 422с.
 23. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики/ Пер. з англ. – К.: Вид дім. “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 549с.
 24. Рекомендації щодо методології аналізу політики // Перспективні дослідження. – 1999. – № 9. – С. 36-64.
 25. Розенфельд Р. Лекції з державної політики. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2002. – 60 с. (www.uaparc-sar.org.ua/t-2002-3_ukr.htm)
 26. Розробка державної політики. Аналітичні записки / Укл. О.І.Кілієвич, В.Є.Романов. - К.: Вид-во "К.І.С.", 2002. - 320 с. (www.uaparc-sar.org.ua/ua-2002-14.htm)
 27. Розробка державної політики. Аналітичні записки / Укл. О.І.Кілієвич. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 240 с.
 28. Тертичка В. Аналіз державної політики і політологія // Політичний менеджмент. – 2004. – № 6 (9). – С. 3-22. www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=34&c=596
 29. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 750 с.
 30. Тертичка В. Суспільна політика: чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні?// Політичний менеджмент. – 2007. – № 1 (22). – С. 10-23. <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=67&c=1527>
 31. New Approaches to Public Policy in Ukraine: Lessons Learned from New EU Member States. Executive Intern Program analytical reports and policy papers/ Eds. O.Kilievych, V.Tertychka. – Kyiv: “K.I.C.”, 2006. – 230p.
 32. Public Policy in Central and Eastern Europe: Theories, Methods, Practices / Ed. M.Potucek, L.T.LeLoup, G.Jenei, L.Varadi. – NISPAcee, 2003. – 340 p.
 33. Strick, John C. The Economics of Government Regulations: Theory and Canadian Practice: 2nd Ed. - Toronto: TEP, 1994.
 34. Tertychka V. Implementation of Specialization “Public Policy Analysis” to the Ukrainian Training Programs for Public Servants: Opportunities and Barriers// http://www.nispa.sk/_portal/files/conferences/2006/papers/200604101828260

Тема 1: Аналіз державної політики України. Виокремлення чинників, що впливають на необхідність процесу аналізу

Мета:

- ознайомлення слухачів зі здобутками аналізу державної політики в Україні і пошук шляхів підвищення дієвості владних дій

Питання для обговорення:

1. З’ясуйте роль і місце досліджень у сфері державної політики
2. Розгляньте основні перешкоди для запровадження процедур аналізу політики в практику вирішення суспільних проблем владою
3. Які, на Вашу думку, перспективи для розвитку науки про суспільну(державну) політику в Україні?

Рекомендації щодо підготовки до заняття:

1. Ознайомтесь за статтею ”Суспільна політика: чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні?” // Політичний менеджмент. – 2007. – № 1 (22). – С. 10-23 – <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=67&c=1527>
2. Відвідайте наступні сайти і ознайомтеся із змістом таких матеріалів:
 - Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України. Постанова КМУ від 18 липня 2007 р. № 950 // <http://www.rada.gov.ua>
 - Аналіз державної політики в Україні: навчальна дисципліна, сфера професійної діяльності, галузь прикладних досліджень. Збірка документів і матеріалів / Укл.

О.І.Кілієвич, В.В.Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 210 с.– www.uapa-csar.org.ua/ua-2004-3.htm С.8-41

- Вебер М. “Політика як професія і покликання” – <http://www.countries.ru/library/texts/maxweber.htm>

- Мережа аналітичних центрів України – <http://www.intellect.org.ua>

3. На основі опрацьованих матеріалів дайте відповідь на запитання:

- які терміни і поняття зі сфери державної політики вживаються в офіційних документах органів влади.
- які процедури аналізу політики застосовуються у діяльності органів влади?
- які шляхи подолання перешкод для запровадження процедур аналізу політики практику роботи влади для вирішення суспільних проблем?
- які перспективи для розвитку науки про суспільну(державну) політику в Україні?

Тема 2. Ідентифікація проблеми та формулювання альтернатив в аналізі політики

Завдання 1

1. На основі складників визнання і визначення проблеми:

- сформулюйте **проблему**, придатну для аналізу політики
- визначіть **замовника** (клієнта) аналізу
- **ціль** (мету розв'язання проблеми)

2. Враховуючи ресурсні центри ідентифікації альтернатив політики, рівноцінність, як головний критерій вироблення альтернатив політики сформулюйте **альтернативи** розв'язання проблеми.

Форма звітності для завдання 1

	Відповідь на питання
Формулювання проблеми	<p>Формулювання проблеми</p> <ul style="list-style-type: none"> — симптоми проблемної ситуації; — законодавча й інституційна база у сферах, де спостерігаються вказані симптоми (включаючи чинну політику); — масштаб проблеми (територія, час, сфера, соціальні групи, відсоток населення); — традиційна точка зору щодо цієї проблеми (які чинники перешкождали розв'язанню проблеми в минулому? чи є практика розв'язання подібних проблем?) — коротка історія питання (як вирішувалася раніше і сучасний стан справ); — опис інструментів здійснення чинної політики; — оцінювання результативності та ефективності дії політики. — нагальність вирішення;
Замовник (клієнт)	<p>Чи в компетенції замовника вирішення сформульованої проблеми? Чи зацікавлений замовник у її вирішенні? Чи має замовник ресурси на її вирішення?</p>
Ціль (мету розв'язання проблеми)	<p>Чи є ціль зовнішньою щодо сформульованої проблеми? Чи відповідає ціль на запитання "навіщо розв'язувати проблему?" Які суспільні цінності "підтримає" розв'язання проблеми?</p>
Альтернативи	<p>1. Status-quo (бездія) 2. формулювання альтернативи</p>

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал тем 1.1–1.3 розділу 1.
2. Для виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого шаблону і дайте чіткі й лаконічні відповіді на питання.
3. Ретельно обміркуйте, які чинники є визначальними для формулювання проблеми і чи розв'язують проблему запропоновані Вами альтернативи та чи є альтернативи в компетенції замовника і чи буде досягнуто цілі.

Тема 2. Консультації (політичне середовище політики). Аналіз стейкхолдерів.

Мета: здобуття практичних навичок щодо консультацій аналізування політичного середовища політики та аналізу стейкхолдерів.

Завдання 1

1. З'ясуйте погляди і ставлення зацікавлених груп, лідерів, ЗМІ тощо до проблеми (кого стосуються, зачіпає проблема і хто має важелі впливу на можливі варіанти вирішення/ поглиблення проблеми)
2. Перелічіть і обґрунтуйте позицію **стейкхолдерів**, що підтримують/ заперечують рішення.

Форма звітності для завдання 1

Назва зацікавленої групи, ЗМІ, ім'я лідера, тощо	Обґрунтування позиції

Стейкхолдер	Чому підтримує чи заперечує рішення?

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал тем 1.1–1.5 розділу 1.
2. Для виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого шаблону і дайте чіткі й лаконічні відповіді на питання.
3. Ретельно обміркуйте, чому саме з цими зацікавленими групами, лідерами, ЗМІ необхідно провести консультації і з'ясувати кого стосуються, зачіпає проблема і хто має важелі впливу на можливі варіанти вирішення/ поглиблення проблеми
4. З'ясуйте, чи є латентні стейкхолдери, що підтримують/ заперечують рішення? Яка їхня позиція?

РОЗДІЛ 2. Економічний аналіз державної політики та механізмів впровадження

Мета:

- дати базові знання щодо економічних аспектів аналізу державної політики;
- сформувані вміння ідентифікувати і аналізувати підстави для державного втручання і проведення державної політики в різних сферах суспільного буття, визначати наслідки втручання з огляду на різні цілі політики.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Мультимедійний навчальний посібник “Державна політика: аналіз та впровадження в Україні”, розділ 1.
2. Веймер Д.Л., Вайнінг А.Р. Аналіз політики: концепції і практика / Пер. з англ. за наук. ред. О. Кілієвича. - К.: Основи, 1998. - 654 с.
3. Економічний розвиток і державна політика: Навч. посіб. / Ю. Бажал, О. Кілієвич та ін.; За заг. ред. Ю. Єханурова та І. Розпутенка. - К.: Вид-во УАДУ, 2001. - 480 с.
4. Економічна теорія і державна політика України в перехідній економіці. Навчальний посібник. В двох книгах /Ю.Бажал, А.Бауманіс, О.Кілієвич та ін.; За заг. ред. І. Розпутенка та Б.Лессера. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2004. – Книга 1, 202 с. Книга 2, 498 с.
5. Кілієвич О.І., Мертенс О.В. Мікроекономіка для аналізу державної політики: Підруч. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. – 655 с.

Додаткова:

1. Аналіз вигід і витрат: Практ. посіб. / Секретаріат Ради Скарбниці Канади; Пер. з англ. С.Соколик; Наук. ред. пер. О. Кілієвич. - К.: Основи, 1999. - 175 с.
2. Аналіз державної політики в Україні: навчальна дисципліна, сфера професійної діяльності, сфера прикладних досліджень. Збірка документів і матеріалів/ Укл. О.Кілієвич, В.Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2004. - 210 с.
3. Бланкарт Шарль. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки: Пер. з нім. - К.: Либідь, 2000. - 654 с.
4. Вайс Керол Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики: Пер. з англ.; Наук. ред. пер. О. Кілієвич. - К.: Основи, 2000 - 671 с.
5. Віскузі, В. Кіп, Верном, Джон М., Гарингтон, Джозеф Е.(мол.). Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика: Пер. з англ. / Наук. ред. пер. та авт. передм. О.Кілієвич. - К.: Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2004. – 1047 с.
6. Дербін Елізабет, Кілієвич О. Економічна теорія і державний сектор. - К.: Вид-во УАДУ, 1997. - 107 с.
7. Закон України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”, 11.09.2003, № 1160-IV. - www.rada.gov.ua
8. Кілієвич О.І., Мертенс О.В. Мікроекономіка для аналізу державної політики (опорний конспект дистанційного курсу навчальної дисципліни): Навчальний посібник. – К.: Міленіум, 2003. – 220 с.
9. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. – 510 с.
10. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора: Пер. з англ. - К.: Основи, 1998. - 720 с.
11. Public policy in Central and Eastern Europe: theories, methods, practices / Ed.: Martin Potucek and others.- Bratislava: NISPAcee, 2003.- 340 p.

Інтернет-ресурси:

12. www.kmu.gov.ua – Урядовий портал
13. www.rada.gov.ua - Верховна Рада України (Закони України, Укази Президента, Постанови КМУ).

Тема 2.1. Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники у виробленні державної політики

Питання для обговорення:

- З'ясуйте роль і значення демократичного ладу щодо методик аналізу державної політики.
- Розгляньте базові принципи відкритості та прозорості у творенні політики
- З'ясуйте роль і місце мозкових центрів, НУО, академічних закладів у творенні політики. В чому відмінність владних і позавладних акторів політики? Який їхній вплив на становлення аналітичного середовища в Україні?
- Що, на Вашу думку, є основою для співробітництва та побудови “розширеного порядку денного людської співпраці”? Запропонуйте шляхи подолання перешкод у виробленні державної політики на засадах публічності.

Рекомендації щодо підготовки до заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 1
2. Відвідайте наступні сайти і ознайомтеся із змістом таких матеріалів:
Вебер М. “Політика як професія і покликання” – <http://www.countries.ru/library/texts/maxweber.htm>
Мережа аналітичних центрів України – <http://www.intellect.org.ua>
3. На основі опрацьованих матеріалів дайте письмово відповідь на запитання:
 - як впливає демократія на процедури і методики аналізу державної політики?
 - які принципи відкритості і прозорості Ви вважаєте визначально важливими для становлення публічності державної політики в Україні?
 - яку роль відіграють владні і позавладні актори у виробленні державної політики в Україні?
 - які складники “розширеного порядку денного людської співпраці” мають бути обов’язково присутніми при творенні державної політики на засадах публічності?
 - які шляхи подолання перешкод до творення державної політики на засадах публічності Ви можете запропонувати?

Тема 2.2. Економічні аспекти аналізу політики; концепція ефективності ”

Мета: здобуття практичних навичок визначати проблеми, цілі і обмеження, формувати альтернативні варіанти реалізації політики, формування уміння оперувати концепціями ефективності в економічній теорії і аналізі політики

Завдання 1.

Припустимо, що при обговоренні в Комітетах Верховної Ради пропозиції уряду збільшити акцизні податки на сигарети та алкогольні напої депутати мали запитання до експертів. Які з наведених нижче питань відповідають **позитивному**, а які **нормативному аспектам аналізу політики**:

- а) Наскільки зростуть ціни на алкогольні напої і сигарети?
- б) Як це вплине на попит на ці вироби?
- в) Хто витрачає на спиртне (сигарети) більшу частину свого доходу: споживачі з нижчими чи з вищими доходами?
- г) Якому з двох податків віддати перевагу під кутом зору наслідків, що вони їх матимуть для бідних: податкам на спиртне чи на сигарети?
- д) Якими будуть наслідки податку на прибуток у тютюновій промисловості та у виробництві алкогольних напоїв?
- е) Чи вплине оподаткування сигарет на ціну тютюну і доходи фермерів?

Завдання 2.

Питання множинного вибору (з одним правильним варіантом відповіді):

Альтернативна вартість отримання освіти в університеті **не включає**:

- а) заробітну плату, яку б ви отримали, якщо б вам не треба було відвідувати заняття;
- б) гроші, витрачені на підручники;
- в) гроші, витрачені на їжу;
- г) плату за навчання.

Завдання 3

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

(рекомендації щодо змісту і структури)

Мета роботи – отримання навичок проведення аналізу державної політики та написання аналітичного документу (аналітичної записки) з рекомендаціями для органів влади.

Аналітична записка є **індивідуальною** роботою і спрямована на вирішення *конкретної* суспільної *проблеми*, ґрунтується на процесі і містить всі етапи аналізу політики. **Проблема, придатна для аналізу**

державної політики, це ситуація, що викликає занепокоєння в суспільстві і потребує реагування відповідного органу влади.

Для аналізу *може* обиратися одна проблема, що є предметом дослідження у магістерській роботі з державного управління.

Обсяг аналітичної записки — **8-10** тис. знаків без урахування пробілів (це відповідає 4-5 стор. тексту формату А4 - один інтервал, шрифт Times new Roman 12, поля по 2 см). При необхідності можливі додатки до основного тексту, обсяг яких може перевищувати рекомендований ліміт у знаках.

У список використаних джерел включаються тільки ті друковані та Інтернет-ресурси, на які є посилання в текст; на всі використані факти і дані обов'язково наводяться посилання. **Не допускається** використання без посилань аналітичних записок інших авторів.

Окрема титульна сторінка **не потрібна**.

Орієнтовна структура Аналітичної записки:

Аналітична записка «Формулювання проблеми (як назва роботи)»

1. Визначення проблеми для аналізу:

- симптоми проблемної ситуації;
- законодавча й інституційна база у сферах, де спостерігаються вказані симптоми (включаючи чинну політику);
- масштаб проблеми (територія, час, сфера, соціальні групи, відсоток населення);

- новизна (нова, передбачена чи повторна);
- коротка історія питання (як вирішувалася раніше і сучасний стан справ);
- опис інструментів і механізмів здійснення чинної політики;
- оцінювання результативності та ефективності дії політики.
- нагальність вирішення;
- **замовник** (клієнт) аналізу.

2. Підстави для державного втручання

(аналіз неспроможностей ринку: вказати, які саме ситуації неспроможності ринку потребують державного втручання – з огляду на економічні, соціальні та політичні чинники).

3. Консультації (аналіз стейкхолдерів):

- ✓ Організовані зацікавлені групи (групи інтересів поза державним сектором); погляди і ставлення зацікавлених груп, лідерів, ЗМІ тощо до проблеми (кого стосуються, зачіпає проблема і хто має важелі впливу на можливі варіанти вирішення/ поглиблення проблеми);
- ✓ Зацікавлені органи влади (структури державного сектору)

4. Моделювання проблеми

- *Мета (цілі)* розв'язання проблеми (при необхідності можна також вказати відповідні завдання політики як конкретизації цілей);
- *Показники (індикатори) результативності* (кожній цілі (завданню) має відповідати свій індикатор результативності або система індикаторів – якщо один індикатор не розкриває всі суттєві аспекти цілі; напр.: для завдання підвищити зайнятість населення показником результативності може бути рівень безробіття);
- *Критерії досягнення цілей* (критерій визначає конкретне значення індикатора результативності, яке вважається достатнім для визнання проблеми розв'язаною; кожному індикатору має відповідати свій критерій; напр., збільшити зайнятість населення на 10% або: скоротити рівень безробіття на 10%);

Обмеження (список обмежень має охоплювати будь-які ресурси, необхідні для реалізації альтернатив політики).

5. Альтернативні варіанти розв'язання проблеми

Альтернатив має бути 2-4 (серед них обов'язковий варіант “нічого не змінювати”).

Кожна альтернатива – це конкретні переліки дій (заходів) та інструментів політики.

Аналіз альтернатив має включати:

- Альтернатива №... Назву варіанту
- Основні заходи політики по реалізації варіанту (якщо це не випливає із назви)
- Потенційні переваги варіанту політики; оцінка результатів проведення політики (або вигід – грошова оцінка результатів)
- Потенційні недоліки варіанту політики; оцінка затрат ресурсів на проведення політики (чи витрат – грошова оцінка затрат)

6. Рекомендації та впровадження

порівняльний аналіз альтернатив за п'ятьма універсальними критеріями: результативність, ефективність, справедливість, політична здійсненність, адміністративна здійсненність. Треба пояснити, як визначались значення критеріїв (**увага: обов'язково слід вказати, як визначались ефективність і результативність**).

Результати аналізу вміщуються у табл. 1 (зразок наведено нижче).

(результати звести у таблицю, рядки – критерії, стовпчики – альтернативи; критерій можна оцінювати за 3-бальною шкалою: 3 – високе значення, 2 – середнє, 1 – низьке.)

- порада клієнту щодо вибору кращої, за результатами аналізу, альтернативи
- заходи щодо впровадження рекомендованого варіанту

Таблиця 1

Порівняльний аналіз альтернатив політики

Критерій	Оцінки варіантів (альтернатив) політики			
	варіант 1	варіант 2	варіант 3	варіант 4
Результативність	Висока	низька	середня	Середня
Ефективність				
Справедливість				
Політична здійсненність				
Адміністративна здійсненність				
Рейтинг варіанту				

Джерела для підготовки аналітичних записок:

1. Янг Е., Куїнн Л. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: Практичний посібник для радників з державної політики у Центральній і Східній Європі/ Пер. з англ. С.Соколик. Наук. ред. пер. О.Кілієвич. – К.: “К.І.С.”, 2003. – 130 с. (www.uapa-csar.org.ua/t-2003-2.htm)
2. Вироблення державної політики. Аналітичні записки/ Укл. О.І.Кілієвич, В.Є.Романов. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2003. – 346 с. (www.uapa-csar.org.ua/ua-2003-6.htm)
5. Аналітичні записки з розробки напрямків державної політики/ Укладачі: В.Романов, О.Кілієвич. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 236 с.
6. Кілієвич О. Методичні вказівки для написання контрольних робіт і рефератів з модулю “Економічний аналіз державної політики”. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 28 с.
7. Документи з аналізу політики. З книги: *Political Science Student Writer's Manual*, by Gregory M. Scott, et al. – Upper Saddle River, N.J., Prentice Hall, 1998. – Chapt.13, pp.259-278 – див. [6, с.215-233]